

ANDRZEJ LULKA & PARTNERS
Law Firm

Mec. Błażej Szczęsny - attorney managing the NGO
Department of the law firm Andrzej Lulka i
Wspólnicy Kancelaria Prawna sp.k.

БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД:
Як почати робити добро в
організованій формі, або кілька
слів про заснування фонду

У кожному з нас живуть зародки добра, співчуття та бажання допомагати — іноді ледь помітні, а іноді великі й яскраві. Зазвичай це проявляється у простих речах — наприклад, допомоги з покупками для літньої сусідки або участі у благодійних зборах волонтерами чи онлайн фандрайзерами. Але що ж робити, якщо прагнення підтримувати або допомагати настільки велике, що перетворюється на спосіб життя і самореалізації? Що, якщо наше хобі займає більшість нашого часу? Що, якщо одного дня ми подивимось у дзеркало й, на власне здивування, побачимо там активіста або активістку — людину, готову боротися за певні цінності чи справу?

Звісно, можна розпочати співпрацю з уже існуючими організаціями, однак, для багатьох цього може виявитися замало — часто через необхідність підлаштовуватись під установлені правила або через розбіжності з кінцевою метою, баченням проблеми чи методами її розв'язання, які не повністю збігаються з нашими. З іншого боку, благодійна діяльність, яка ведеться неформально, може викликати сумніви у тих, від кого плануємо отримувати фінансування або кого хочемо залучити як партнерів для реалізації наших проєктів.

До нашої юридичної фірми часто звертаються люди, сповнені ідей та добрих намірів, котрі стикаються з банальним, але цілком логічним питанням, яке їм задають всі навколо: «А хто ви, власне, такі?». Або «Ким є сторона/ учасник?» — це якщо говорити юридичною мовою. Саме в цей момент наші клієнти усвідомлюють потребу в “інституалізації”, тобто необхідності створення суб'єкта діяльності: офіційної структури або юридичної особи з офіційною назвою — аби мати змогу гідно відповідати на подібні питання, а також, щоб їх сприймали як серйозну організацію. І ось на цьому етапі й виникає питання: з чого почати? Яку правову форму діяльності обрати? Кожен з нас чув про ТЗОВ, асоціації, фонди тощо. Ми часто зустрічаємо ці назви здебільшого на магазинних чеках або в реквізитах банківських рахунків. Проте створення власної юридичної особи — це абсолютна новизна для тих, хто раніше не стикався з підприємництвом. Саме тому люди звертаються до нашої компанії за консультаціями та допомогою. Зазвичай, після кількох вступних питань, виявляється, що хорошим рішенням може бути заснування фонду, особливо якщо люди хочуть вести суспільно-корисну діяльність на своїх умовах, у рамках чинного законодавства і отримати більше шансів на довіру та авторитет у донорів.

Більшість, мабуть, чули про роботу фондів, однак знання про їх створення, не є поширеними. Насправді, це не так вже й складно. А щоб уникнути неприємних ситуацій, варто заручитися підтримкою професіоналів, таких як команда NGO нашої юридичної фірми (НУО (неурядової організації)). Правові рамки створення та функціонування фондів, а також їх діяльність визначає доволі старий закон від 6 квітня 1984р. — «Закон про фундації». Це один із найкоротших чинних законів, який налічує лише 20 статей. Чи цього достатньо? Особисто вважаю, що так.

Оскільки закон регулює лише базові питання, пов'язані з діяльністю, залишається простір, що дозволяє адаптувати статут під власні потреби та регулювати види діяльності. З іншого боку, багато «відкритих» моментів можуть призвести до того, що фантазія авторів при укладанні статуту, випадково порушить інші закони, що не сподобається реєстраційному суду, який перевіряє статут і вносить фонд до реєстру KRS (Національний судовий реєстр).

На етапі заснування фонду найважливішу роль відіграє, звичайно, засновник. Основним його обов'язком є подання заяви про заснування фундації (у формі нотаріального акту), визначення змісту статуту та передача фонду фінансових активів, які дозволять реалізувати цілі фонду. Перелік суб'єктів, які можуть бути засновниками – дуже широкий. Ними можуть бути як фізичні, так і юридичні особи, польські та іноземні. На етапі визначення змісту статуту слід визначитися із роллю Засновника в діяльності фундації. Чи після заснування він втрачає будь-який вплив на організацію, залишаючи все в руках керівних органів фундації? Чи, все ж таки, фундація буде значною мірою контролюватися через, скажімо, перебування засновника на посаді єдиного члена ради правління? Або він матиме повноваження вчиняти певні дії від імені фундації: призначати та звільняти членів правління, укладати договори, затверджувати зміни до статуту або приймати рішення про зміну діяльності або ліквідацію фундації?..

Варто звернути увагу, якщо існують формально-правові або винятково практичні перешкоди для виконання ролі засновника, що найчастіше трапляється у випадку іноземців, коли, наприклад, потрібні засвідчені переклади документів або засновник має труднощі з явкою до нотаріуса, оскільки перебуває в іншій країні. Трапляється й таке, що після завершення процесу створення фундації засновник не має жодних повноважень щодо неї, і в такій ситуації фактично засновником може бути будь-хто. Наприклад, наша юридична фірма надавала консультаційні послуги американській юридичній особі щодо створення фундації в Польщі. І задля полегшення всього процесу один з наших співробітників-юристів узяв на себе роль засновника, звичайно, визначивши в статуті належність усіх повноваження щодо здійснення роботи та управління фундацією суб'єкту зі США.

Вищезазначене свідчить про те, що саме статут відіграє ключову роль у функціонуванні фундації. В інтернеті, звичайно, доступно багато зразків статутів фундацій, однак до них слід ставитися з великою обережністю, оскільки, по-перше, ніколи не відомо хто їх створював, а по-друге, вони не обов'язково відповідають вашим потребам. Краще використовувати їх лише для натхнення, аніж переймати готові неперевірені рішення. Закон, очевидно, визначає, що повинно і що може бути включено до статуту, однак він залишає велику свободу і широке поле для ініціативи засновника. Визначати змістовні положення, які, як ми вже писали, можуть бути корисними і водночас зумовлювати певні ризики.

Насамперед слід обмірковувати та описати суть діяльності Вашої майбутньої фундації, тобто цілі фундації та шляхи їх досягнення та які саме види діяльності вона буде здійснювати. Певною мірою потенційні клієнти починають обмірковувати ці питання ще на етапі «ідеї» і вже під час візиту в наш офіс вони усвідомлюють більш точно, плани та очікування і які спільні дії повинні виконати крок за кроком. Зазвичай, перед візитом до нас клієнти мають уявлення про головну мету або місію. Наприклад, метою фонду може бути захист тварин, а формою досягнення буде утримання притулків для бездомних тварин. Наш досвід показує, що не завжди особи, які складають статuti, правильно з юридичної точки зору визначають цілі та форми діяльності фонду, що може призвести до відмови в реєстрації фонду в Національному судовому реєстрі (KRS). Частою помилкою є також відсутність визначення, чи буде діяльність фонду безприбутковою (тобто такою, за яку фонд не отримує винагороду), чи прибутковою (за яку фонд отримує винагороду, але не вищу за витрати на діяльність).

Другим надзвичайно важливим питанням є обміркування того, які керівні органи мають функціонувати в рамках організації, їхні повноваження та склад. Якщо ми плануємо створити лише раду правління, яка є єдиним обов'язковим органом, питання не видається надто складним. Однак якщо ми маємо значні людські ресурси і хочемо створити додаткові органи (наприклад, наглядові чи консультативні ради), то ми повинні детально проаналізувати їхні повноваження, правила призначення та звільнення членів, взаємний вплив один на одного та способи вирішення потенційних конфліктів інтересів. І наостанок, варто визначити повноваження засновника, який, наприклад, може не входити до ради правління, але має певні права щодо фундації. Без висококваліфікованого юриста тут ніяк не обійтись. Для вас, наші двері завжди відкриті.

Як відомо, гроші — це не все. Але все без грошей — це нічого! Адже неможливо вести благодійну діяльність без відповідного фінансування. Перші фінансові активи фонду надходять від засновника, який одразу після реєстрації фонду в KRS повинен передати фонду кошти, зазначені ним у заяві про намір створити організацію. Зазвичай це певна грошова сума, але можуть бути й інші види майнових активів, зокрема рухоме або нерухоме майно.

Часто ми стикаємося з питанням, якою має бути мінімальна сума так званого засновницького капіталу фонду. На відміну від, наприклад, товариства з обмеженою відповідальністю, законодавство не визначає цю суму, за винятком одного невеликого застереження, про яке йтиметься трохи нижче. При визначенні суми потрібно враховувати, що зазвичай проходить певний час, перш ніж зареєстрована фундація зможе отримувати регулярне фінансування у вигляді, наприклад, пожертв, грантів або дотацій. А до того часу необхідно нести витрати, пов'язані з її функціонуванням (наприклад, витрати на персонал, офіс, бухгалтерський облік тощо).

Тому, створюючи фонд, засновник повинен забезпечити його такими складовими майна або фінансів, аби забезпечити можливість діяльності до моменту його фінансової самостійності.

Якщо йдеться про залучення коштів для здійснення статутної діяльності, важливо зважити, чи фундація залежатиме виключно від внесків третіх осіб і, відповідно, здійснюватиме лише безприбуткову або прибуткову діяльність, чи також буде генерувати власні кошти шляхом здійснення підприємницької діяльності. Адже законодавство дозволяє фундації здійснювати таку діяльність, за умови, якщо, по-перше, ця діяльність здійснюється в обсягах необхідних для реалізації цілей фундації. По-друге, вартість майнових цінностей фонду, виділених на ведення підприємницької діяльності, не менша за тисячу злотих. Це вищезгаданий виняток із невизначеного законом мінімального розміру засновницького капіталу фонду. Зазначені вище вимоги на практиці означають, що кошти, які засновник виділяє на статутну діяльність фонду, не повинні перевищувати обсяг коштів, які виділяються на підприємницьку діяльність.

Наступними статутними вимогами щодо ведення підприємницької діяльності є необхідність спрямування більшої частини прибутку від цієї діяльності на статутну діяльність, а також заборона ведення підприємницької діяльності та прибуткової діяльності, щодо одного й того самого предмета діяльності (тобто, що підпадає під той самий код PKD/NACE — вид та напрямок здійснення економічної діяльності). Ведення діяльності також вимагає реєстрації фундації в реєстрі підприємців KRS, що зумовлює сплату вищих судових зборів та збільшений обсяг звітних та бухгалтерських обов'язків. Тому слід подумати, чи ведення господарської діяльності варте збільшених витрат на працю.

Звісно, це не повний перелік питань, які повинен або може визначати статут фонду, повинен містити хоча б назву фундації. Тому варто переглянути KRS, щоб перевірити, чи не існує вже суб'єкта, який має таку саму або подібну назву, яку хочете Ви. У разі збігу назв існує ризик відмови в реєстрації вашої організації. Статут може передбачати й інші положення, адаптовані до виду діяльності фундації та потреб засновника, а також членів правління, наприклад, щодо допустимості та умов об'єднання фундації з іншою фундацією, зміни мети її діяльності, змін статуту або її ліквідації. З точки зору потенційної можливості отримання в майбутньому статусу організації, що діє в інтересах суспільства, ще на етапі створення статуту слід включити до нього відповідні положення, хоча необхідні зміни до статуту можна внести одночасно з поданням заяви про надання такого статусу OPP — громадська організація.

Цікаво, що через еkleктичне законодавче регулювання, в реєстраційних судах у багатьох випадках діє так зване «районне право», тобто різна практика окремих судів (є навіть різні господарські відділи KRS в рамках одного суду!) щодо допустимості деяких положень закону або їх змісту. Іноді певне положення статуту приймається в одному суді, а в іншому суді або відділі замість рішення про реєстрацію заявник отримує вимогу про виправлення недоліків або рішення про повернення заяви через наявність такого самого положення в статуті. Тільки найдосвідченіші юристи знатимуть, на які рішення такого роду слід звертати увагу і що робити, аби домогтися прийняття заявки. (І тут знову варто звернутися за консультацію саме до нас).

Коли найважливіші документи, тобто заява про намір створення фундації та статут, складені та перевірені юристами, необхідно підготувати ще кілька простих документів (заяви, згоди, рішення) перед їх поданням до KRS. Ще деякий час фундації можуть подавати їх у традиційній, паперовій формі, однак будь-яка, навіть незначна помилка (наприклад, неперекреслення порожнього поля у формі заяви) може призвести до повернення заяви. Вирішити цю проблему можна шляхом подання заяви через електронну систему, яка в майбутньому має стати єдиним допустимим способом подачі документів. Для осіб, які не є професійними представниками, це має один істотний недолік — оригінали документів однаково потрібно надсилати до суду. Якщо хтось із наших юристів отримає відповідну представницьку довіреність, Вам не потрібно ні про що турбуватися, ми подамо заяву від вашого імені. Заява про реєстрацію подана, залишається тільки чекати. Немає правила щодо терміну отримання реєстрації, зазвичай це 1-2 місяці. Але наші фахівці знають, що в деяких ситуаціях можна зробити так, аби реєстрація відбулася протягом тижня або навіть наступного дня. На останньому етапі нам залишається лише зареєструвати фонд у Центральному реєстрі бенефіціарів (власників), відкрити банківський рахунок для нього, подати кілька документів до податкової інспекції, — і можна починати робити добро, реалізовувати Ваші ідеї та боротися за близькі цінності, використовуючи організаційно-правову форму.

Якщо після прочитання цієї статті Ви відчули, що благодійна діяльність, діяльність у сфері просування та розвитку культури або спорту, або активістська діяльність — саме те, чим Ви хочете займатися в житті, і, водночас, Ви хочете бути впевнені, що процес створення фундації пройде гладко і успішно — щиро запрошуємо до співпраці з фахівцями нашої юридичної компанії для належного супроводу процесу на всіх етапах з метою забезпечення максимальної ефективності.

